

עין משפט
גר מצוה

2 א סנה עין דענין כ:

תורה אור השלם

- 1 אך בשור עליו יאבא ונפשו עליו האבלי
- 2 והשם העקר על הארץ כשקרה הרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה
- 3 ויבא שלום ויחיו כל משכבותם ורץ נחתי
- 4 והשם ארץ לירדף ולבקש את נפשו והיתה נפש ארץ צורחה בבידו החיים את יי אלהיה ואת נפש אביהו יקלעה בחוץ כפי הקלע
- 5 אך שלום אמר יי לרשעים: ישירוהו מן כב
- 6 כפי השמים לב שרפא וירקב עצמות קנאות
- 7 וידעתי כי אני יי בפתחי את קברותיהם ובהלחתי אתכם מקברותיהם עמי
- 8 בועת אפך האביל להם עד ששק אל הנדחה כי מונה לקחת כי עפר אתה ואל עפר תשוב

רב נסים גאון

אלו ואלו נפטרין לירושא הללו יש להן טעם והללו אין להן טעם. ובעל כל ישיארל יש להם חלק ונפטרין וזו נהנין ארץ יחנן אותה מלאך שהוא מונה על הרוחות ודבר שמו, וברך חכמינו אותה כבודו.

קנב:

עד שיסתם הגולל. ככל מקום מפרש רש"י דגולל הוא כסוי

ארונם של מת ודופק דף שנמון מלודו ונקרא דופק על שם שהמת דופק שם כמו חמיכה גופה מיהו סימן אי דלדפקא אי דאטמא כפרק אלו מליאות ובי"מ דף כ"ג): שנקרא דופק לפי שהגשימה דופקת ואין נראה לר"ת מדאמר בנכרות פרק מי שמתו ודף י"ג: וס"ט מלגים היינו ע"ג ארונות לקראת מלכי אומות העולם ואי ארון היינו גולל דופק היאך היו מלגנין עליו והלא גולל דופק מטמאין כהאל כדאמר בחולין כפרק העור והרובע ודף ק"ט): גולל דופק מטמא כנגע ובהלל ואינו מטמא כנגע ועוד דאמר בעירובין ודף ט"ו): כל דבר שיש בו רוח חיים אין עושין אותו לא גולל לקבר ולא דופק למוכה ולא לחי למנוי ואי כפי הקונט' וכי דרך לעשות כסוי ארון מבעלי חיים ועוד כפרק בהמה המקשה (חולין ע"ג): מריבין (וי דופק דמטמא מדמכתי על פי השדה ופי' הקונטרס הוא מונע כדקדק דהיינו ארון ולא על פי השדה ועוד דמן נמש' אהלות כפ"ב (משנה ד) דופק דופקים טעור ואי כפירוש הקונטרס וכי דרך להניח שני קרשים מימין המת ופירש ר"ת דגולל היינו אבן גדולה שעל ארונם של מת שקורין מנכה וגוללין אותה שם הקרוב' לסימן ולשון גולל נופל באבן כדמכתי (בראשית כ"ט) וגללו את האבן וגולל אבן אלו תשוב (משלי כ"ו) ודופק הם שמי אבני' שנמתין (י) אחת לראשו ואחת לרגלו לזיון ופשמם שעדיין האבן אינה מוכנת לשום שם נמתין שם בהמה או שום דבר לסימן עד שימלאו אבן והיינו דמן בעירובין ודף ט"ו): דבר שיש בו רוח חיים אין עושין כו' ובההיא דמלגנין היינו ע"ג ארונות שלא היה שם לא גולל ולא דופק ומתמת המת לא היינו מיטמאין כדמפרש התם שהיה ברוב ארונות (י) חלל טפה ומריבני נמי שפיר גולל דופק מעל פי השדה והא דקאמר דופק דופקים פעמים שמיחיס הגולל ע"ג שמי אבנים ועוד מימין לראש הגולל אבן אחת ולסופו אבן אחרת ולא תקשה לר' יהושע דאמר כפרק קמח דמנינות (דף ד': י"ט) מלימית חל אבילות משיסתם הגולל כמקום שאין גולל מתי חל ד"ל מני אהדרי אפייהו מקנרא כדאמר נמו"ק (ד' כ"ג): בהנהו דלא אלו בנת שכלל מנו מני אהדרי אפייהו ויש דומין לראיה של ר"ת דמאי דמייתי לראיה מדמלגנין היינו אף על פי שהגולל מטמא כהאל מ"מ יכולין היינו ללג ולטמא עצמנו כגולל דהא מנאל כל טומאה שאין המיר מגלה עליה אין כהן מוחר עליה וגולל דופק אין המיר מגלה עליהו דמתן כמסקת נזיר פרק כ"ג (דף כ"ד): ואמר ר"ת דמשנתא הדיא דמסקת שמחות דהא הש"ס

שואל פרק שלשה ועשרים שבת

כל יומא. ז' ימי אבילות: גולל. הוא כסוי שנמתין על ארונות: ונפשו עליו האבלי. כל זמן שיש לו בשר יש לו נפש עד חיות להנין: וישבו הספר. גופו קרוי עפר ומששז אל הארץ כשהיה מיד הרוח תשוב שאין בו רוח עוד: אשר נפנה. קרא יתירא הוא לירוש הוא וזהו שמשנינה אלו כמה שנתנה לך נקיים כלי עין: כלי יתנו לאור. להלניען אף זו מיתתן מתת כסא הכבוד: לכובס. לנגן. אף זו לניהנס לזרפה שם: כזית האסורים. נחשך בלא אורה ושליה: כף הקלע. רחב הרצועה שנתן האבן למוכה לקלע עשויה כעין כף: כצורו סהיי וכו'. את ה' אלהיך עמו ככסאו: וזממות. כמו זממא דפרחלא (לעיל דף כ"א): חנושות כזית הסוכר: אלו ואלו. רשעים ובינונים: דומא. מלאך הממונה על הרוחות: דהו עפרא. אפילו לדיקים נרקבים ונעשים אפרע: קפולא. מופרס: נחר כבו (י) רכי אהלי. שהיה נקבר שם: דלא יענא ליה. ואינו חש לכדו: מי שיש לו קנאה. ומחרות על מרבו: עלמטו מרקבים. ועליו נאמר וישבו אל העפר: ליקום מר לנוויה (י). יבא אדוני לזית: כפסתי. בהעלותי. עד שעלו הקדוש כרוך הוא מקברותיו אין לנו ראוב לעלות: והא ליכא למימר כרשעים למודייהו דכל קללותיה של אהי"ר כל דרומיו שיון בהן: אובא עמיא. בעל אוב שמשתמש בעלמות. עמיא כלשון ארמי עלמות וכן פירש רב האי כפירוש של טהרות" בית שהוא מלא עמיא מלא עלמות: כניגרא. כן קורין למכספות של אוב כלשון ארמי: אס

מסורת הש"ס

- א) ומסוים לבי יחא סו:
- ב) סנהדין ל: ממתו מה. ק"ל.
- ג) וז"ל את ה' אלהיך על כו"ל (י) וזממת ויולכת שאלמך יחא נפש סו י"ב דקיי מלא אחרת יקלענה כפי הקלע ואמר נתן כף הקלע משתת שחיה מביה וכניסה כרוך כף הקלע יחיה יחיה ממני ומלאך המלאך כהלה מקלע אחת רעיה לכלן ולכלן ויהי לטון זממות. ד) נ"י רש"ל לא שמעתי כן מפי רש"י שפי' כהן מוסין ונ"י ז' חזן מוסין ואלו מלא נ"י מ"י אלא נ"י רש"י יחא כן מ"ב (י) מ"ו ז"ל (י) ופי' מירוש כש"י עינין סת דיה מרז. (י) וז"ל את קריאתו ויפטרתי אהסן מקברותיהם מפי ויחא עמי' ימה חזן מוסין דיה פסחא כהנלתי עד שעלו ימי. (ט) ופי' עין כנגדו פי' כפסוף. (ט) כפי' אלה. (י) ואלמות מ"ו מ"ג. (י) דהא ר"ת כרסות נ"י דיה אהלי. (י) וזמם שמחות מ"ד כל כ"ה ע"ג. (ט) ודף כ"ג. (י) ופי' חסות כרסות י"ט: דיה מלכו ומ"ו מוסה כ"ג. דיה ואלו יחיו' מביה ד: דיה עד יחיו' סנהדין מ"ד כל דיה משתת.

הגהות הב"ח

- (ב) נ"י אובא כפסתי. כ"ד
- למחר לי סנהדין: (ב) רש"י
- דיה נחר סו בעד ביה רבי
- אח"כ מ"ל: שם כל פי' נ"י י"ה ליקום מר
- לניה דביתא יחא: (ד) ר"ב
- דיה עד שיסתם וכו' מריבין
- גולל דופק דמטמא:
- (ט) באר' שמתין אחת להלפי. כ"ד פי' להלפי
- ולנינו של גולל וכן הוא
- במסופי סוף סנהדין דף
- ד' ע"ג מריבין פי' שמחו כרוך
- י"ט: (י) באר' כריב כרוך
- שלהם חלל טפה:

גליון הש"ס

נ"י ד' נפש של רשעים הוא אשר אין שלום אפי' אהלי מ"ל: שם כל פי' שיש לו טמא בלבו. פי' כי דף א' ב"ה ט"ס דיה כפסתי:

רבינו חננאל

כשיהיה שם ידו עליו מלשון נכספה:

אויבך יקלענה בתוך כף הקלע תניא ר' אליעזר אומר נשמתן של צדיקים נגזרות תחת כסא הכבוד שנאמר והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים ושל רשעים יזוממות והולכות (י) ומלאך אחד עומד בסוף העולם ומלאך אחר עומד בסוף העולם ומקלעין נשמתן זה לזה שנא' ואת נפש אויבך יקלענה בתוך כף הקלע א"ל רבה לר"י של בינונים מאי א"ל (י) איכא (ב) שכיבנא לא אמרי לכו האי מילתא הכי אמר שמואל אלו ואלו לדומה נמסרין הללו יש להן מנוח הללו אין להן מנוח אמר (ליה) רב מרי עתידים צדיקים דהוו עפרא דכתוב וישבו העפר על הארץ כשהיה הנהו קפולא דהוו קפלי בארעא דרב נחמן (י) נחר בהו ר' אחאי בר יאשיה אתו ואמרו ליה לרב נחמן נחר בן גברא אתא ואמר ליה מאן ניהו מר אמר ליה אנא אחאי בר יאשיה א"ל ולא אמר רב מרי עתיד צדיקי דהוו עפרא א"ל ומני מרי דלא ידענא ליה א"ל והא קרא כתיב וישבו העפר על הארץ כשהיה אמר ליה דאקריד קהלת לא אקריד משלי דכתיב ורקב עצמות קנאה (כ) כל מי שיש לו קנאה בלבו עצמותיו מרקבים כל שאין לו קנאה בלבו אין עצמותיו מרקבים גשייה חויה דאית ביה מושא אמר ליה ליקום מר לגוויה דביתא אמר ליה גלית אדעתך דאפילו נביאי לא קרית דכתיב 'וידעתם כי אני ה' בפתחי' את קברותיכם א"ל והכתיב 'כי עפר אתה ואל עפר תשוב א"ל ההוא אשה אחת קודם תחיית המתים א"ל ההוא צדוקי לר' אבהו אמריתו נשמתן של צדיקים נגזרות תחת כסא הכבוד אובא זמאי היבא אסקיה לשמואל (י) כניגרא א"ל התם בתוך שנים עשר חדש הוה דתניא כל י"ב חדש גופו קיים ונשמתו עולה ויורדת לאחר י"ב חדש הגוף כמל ונשמתו

ערוך דרביעית דס אין המיר מגלה כמא דוכתי דמששז לכו ופילו היא מתרמא אחי היאך מלגנין הלא מחמת המת היו מיטמאין והגולל דופק לא היו חולצין ומה שהביא לריה מעירובין יש דוחין דאע"פ שאין רגילות לעשות כסוי ארון מבעלי חיים כמה דכריס אשכחן דלא שכימי ומיירי כהו הש"ס להראות לנו דרין ודרשו וקבל שכר כדאמר' כהמה המקשה (חולין דף ע"ג) כלעמי חולדה והוליתו והכניסמו והקיאמו ויאל מלאמי מהו הדביק שני רחמים ויאל מזה ונכנס לזה מהו אף על פי שזה לא יהיה לעולם ועוד מקשיין לפירוש ר"ת מדתני כדילא כמסופתא דלהלות כפרק אמר רבי יהודה שמי אבנים גדולות שעשאן גולל לקבר המאהיל על גבי שניה טעור מפני שיש לעומתה דרך שחלא ומה דרך שחלא שייך לפירוש ר"ת ובערוך פירש בענין אחר כערוך גלל וכפירוש יתכן מה שנתוספתא: